

BIBLIOGRAFIE

STAROŚĆ W STAROŻYTNOŚCI
KLASYCZNEJ I CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

Materiały bibliograficzne

A. OGÓLNE

- Ariès Ph., *Une histoire de la vieillesse?*, „Communications” 37 (1983) 47-54.
- Bednarczyk A., *Galen. Główne kategorie systemu filozoficzno-lekarskiego*, Warszawa 1995, 115-199.
- Bednarczyk A., *System filozoficzno-lekarski Galena (130-200): pojęcie ciepła przyrodzonego i pneумы życiowej*, „Analecta” 2 (1993) 53-111.
- Boll F., *Die Lebensalter. Ein Beitrag zur antiken Ethologie und zur Geschichte der Zahlen*, „Neue Jahrbücher für das klassische Altertum” 31 (1913) 89-145.
- Bouché G., *The age of man*, „Ktema” 18 (1993) 159-169.
- Brandt H., *Am Ende des Lebens. Alter, Tod und Suizid in der Antike*, München 2010.
- Brandt H., *Wird auch silbern mein Haar. Eine Geschichte des Alters in der Antike*, München 2002.
- Burrow J.A., *The ages of man. A study in medieval writing and thought*, Oxford – New York 1988.
- Caillemer E., *Gerousia – gerontes*, w: Ch. Daremberg – E. Saglio, *Dictionnaire des antiquités grecques et romaines*, II/2, Paris 1918, 1549-1554.
- Clauss M., *Probleme der Lebensalterstatistiken aufgrund römischer Grabinschriften*, „Chiron” 3 (1973) 395-417.
- Comotti A., *Geras*, w: *Enciclopedia dell'Arte Antica Classica e Orientale*, t. 3, Roma 1960, 839-840.
- Corvisier J.N., *La vieillesse dans l'Antiquité: le point de vue du demographe*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 9-22.
- De Beauvoir S., *La vieillesse*, Paris 1970; *Old age*, Harmondsworth 1977.
- De Ghelinck J., *Iuventus, gravitas, senectus*, w: *Studia Mediaevalia in honorem R.P.R.J. Martin*, Bruges 1948, 38-59.
- De lastige ouderdom: De senex in de literatuur*, ed. J.H. Croon et al., Muiderberg 1981.
- Eyben E., *Die Einteilung des menschlichen Lebens im römischen Altertum*, „Rheinisches Museum für Philologie” 116 (1973) 150-190.
- Eyben E., *Roman notes on the course of life*, „Ancient Society” 4 (1973) 213-238.
- Finley M.J., *Les personnes âgées dans l'antiquité classique*, „Communications” 37 (1983) 35-49.
- Finley M.I., *The elderly in classical antiquity*, „Greece and Rome” 28 (1981) 156-171.

- Govey H.C., *The definitions of the begining of old age in history*, „International Journal of Aging and Human Development” 34 (1992) 325-337.
- Grmek M.D., *On ageing and old age. Basic problems and historic aspects of gerontology and geriatrics*, Den Haag 1958.
- Govey H.C., *The definitions of the begining of old age in history*, „International Journal of aging and human development” 34 (1992) 325-337.
- Katolo A.J., *Koncepcje zdrowia i choroby w starożytnej kulturze klasycznej i w ujęciu biblijnym. Próba porównania*, „Studia Gdańskie” 24 (2009) 195-209.
- Keil G., *Altern und Alter in der Antike*, „Aktuelle Probleme der Gerontologie” 13 (1983) z. 2, 47-52.
- Kellam C.E., *A literary bibliography on aging*, New York 1968.
- Kotsovsky D., *Das Alter in der Geschichte der Wissenschaft*, „Isis” 30 (1933) 220-245.
- Kotsovsky D., *Le problème de la vieillesse dans son développement historique*, „Rivista di Biologia” 13 (1931) 99-116.
- L'ancienneté chez les anciens*, ed. B. Bakhouché, vol I-II, Montpellier 2003.
- Laser S., *Medizin und Körperpflege: d. Das Alter als Krankheit*, Archeologia Homerică, Göttingen 1983, 70-73.
- Lesky A., *Der alte Mensch in der antiker Sicht*, w: *Scriptum Geriatricum*, ed. W. Doberauer, Wien 1968, 287-296.
- Mansfeld J., *The pseudo-hippocratic tractatus Περὶ ἐβδομόδων*, Assen 1971.
- Minois G., *History of old age. From antiquity to the Renaissance*, Chicago 1989; tłum. pol. K. Marczevska: *Historia starości. Od antyku do Renesansu*, Warszawa 1995, 19-169.
- Mattioli U., *Ambigua aetas*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, s. III-XXIV.
- Mattioli U., *Per la storia della vecchiaia*, „Paideia” 44 (1989) 39-56.
- Old Age from antiquity to post-modernity*, ed. P. Johnson – P. Thane, London – New York, 1998.
- Old Age in Greek and Latin literature*, ed. Th.M. Falkner – J. De Luce, Albany NY 1989.
- Parkin T.G., *Old age in the Roman world. A cultural and social history*, Baltimore Md. 2003.
- Pollak K., *Uczniowie Hipokratesa*, tłum. T. Dobrzański, Warszawa 1970.
- Porzig W., *Alt und Jung*, w: *Sprachgeschichte und Wortbedeutung. Festschrift Albert Debrunner. Gewidmet von Schülern, Freuden und Kollegen*, Bern 1954, 343-349.
- Preisshofen F., *Untersuchungen zur Darstellung des Greisenalters in der frühgriechischen Dichtung*, Wiesbaden 1977.
- Richardson B.E., *Old age among ancient Greeks*, Baltimore 1933.
- Robert L., *Biologie du vieillissement*, „Communications” 37 (1983) 17-30.
- Roscher W.H., *Die hippokratische Schrift von der Siebenzahl in ihrer vierfachen Überlieferung*, Paderborn 1919.
- Roscher W.H., *Über Alter. Ursprung und Bedeutung der hippokratischen Schrift von der Siebenzahl*, Leipzig 1913 (repr. New York 1967).
- Rouché C., *The age of man*, „Ktema” 18 (1993) 159-169.
- Sears E., *The ages of man. Medieval interpretations of the life cycle*, Princeton NJ 1986.
- Senectus. La vecchiaia nel antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 1-3, Bologna 1995 i 2007.
- Shapiro H.A., *Geras*, w: *Lexicon iconographicum mythologiae classicae*, IV, Zürich 1988, 180-182.

- Shock N.W., *A classified bibliography of gerontology and geriatrics*, t. 1, Stanford 1951; Suppl. 1-2, 1949-1961, Stanford 1963.
- Slusanski D., *Le vocabulaire latin des gradus aetatum*, „Revue Roumaine de Linguistique” 19 (1974) 104-121; 267-296; 345-369; 437-451; 564-578.
- Suder W., *Geras. Old age in Greco-Roman antiquity. A classified bibliography*, Wrocław 1991.
- Suder W., *L'initium senectutis nell'impero romano e medio evo*, w: *Actes du 110e Congrès National des Sociétés Savantes* (Montpellier 1985), Paris 1987, 65-79.
- Suder W., *On age classification in Roman imperial literature*, „The Classical Bulletin” 55 (1978) 5-9.
- The conflict of generations in ancient Greece and Rome*, ed. S. Bertman, Amsterdam 1976.
- Vieillesse et vieillissement au Moyen Âge*, ed. J. Subrenat, Aix-en-Provence 1987.
- Waser O., *Geras*, RE VII/1, 1240-1242.
- Wattendorf G., *Die Bezeichnungen der Altersstufen bei den Griechen*, Diss., Heidelberg 1919.

B. W LITERATURZE GRECKO-RZYMSKIEJ

- Abramowiczówna Z., *Starość u Homera*, „Meander” 37 (1982) 292-297.
- Albiani M.G., *La poesia ellenistica ed epigrammatica greca sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, 277-359.
- Alfonsi L., *La composizione del „De senectute” ciceroniano*, „Siculorum Gymnasium” 8 (1955) 429-454.
- Alfonsi L., *Sulle fonti del „De Senectute”*, „La Parola del Passato. Rivista di Studi Antichi” 41 (1955) 121-129.
- Alfonsi L., *Das ciceronische Denken in „De senectute”*, w: *Das neue Cicerobild*, hrsg. von K. Büchner, Darmstadt 1971, 208-228.
- Alfonsi L., *Il pensiero ciceroniano nel „De senectute”*, w: *Studi letterari. Miscellanea in onore di E. Santini*, Palermo 1956, 1-16.
- Allen K., *The Date of Cicero's Cato Maior „De senectute”*, „American Journal of Philology” 28 (1907) 297-300.
- Amundsdén B.W. – Diers C.J., *The age of menopause in classical Greece and Rome*, „Human Biology” 42 (1970) 79-86.
- Andrzejewski R., *Nieprzemijająca wartość cyceroniańskiego traktatu „O starości”*, AK 71 (1978) t. 90, 222-225.
- Anziani e politica: Plutarco*, ed. A. de Lazzer, Palermo 1989.
- Archambault P., *The ages of man the ages of the world. A study of two traditions*, REA 12 (1966) 193-228.
- Arullani M., *Ricerche intorno all'opuscolo Plutarcho „Ei presbiterio polituteon”*, Roma 1928.
- Aspetti della terapia nel „Corpus Hippocraticum”*. *Atti del IXe Colloquio International Hippocratique* (Pisa, 25-29 IX 1996), ed. I. Garofalo, Firenze 1999.
- Auchier L., *Des maladies de la vieillesse d'après Hippocrate*, Paris 1804.
- Aufrère S., *La sénescence de Rê. La salive, le serpent, le vive et le bâton dans les textes cosmogoniques et magiques de l'Égypte ancienne*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 321-339.

- Barański J., *Hipokratesa koncepcja sztuki leczenia*, „Nauki Humanistyczne” 6 (2001) 97-102.
- Baumgarten-Göttingen H., „*Vitam esse longam artem*”. *Das Proömium der Schrift Senecas „De brevitae vitae”*, „Gymnasium” 77 (1970) 299-323.
- Berelson L., *Old age in ancient Rome*, Diss., Charlottesville 1934.
- Bernard N., *Les femmes âgées au sein de la famille et de la cité classique*, w: *L’ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 43-60.
- Besold M., *De variis vitae humanae periodis*, München 1934.
- Bettini M., *Pater, avunculus, avus nella cultura romana piu arcaica*, „Athenaeum” 62 (1984) 468-491.
- Bianco M.M., *Ridiculi senes. Plauto e i vecchi da commedia*, Palermo 2003.
- Billault A., *La vieille femme incarnation du mal: sortilèges macabres chez Horace, Heliodore et Ronsard*, w: *Mythe et personification*, ed. J. Duchemin, Paris 1980, 31-37.
- Binet L., *Gérontologie et gériatrie*, Paris 1961.
- Birth Th., *Pontifex und Sexagenarii de ponte*, „Rheinisches Museum” 75 (1926) 115-127.
- Blainklock E.M., *Cicero on old age*, Auckland 1966.
- Blokscha J., *Die Altersvorschriften für die höheren Weihen im ersten Jahrtausend*, „Kirchenrecht Archiv” 111 (1931) 31-83.
- Bolkestein H., *Wohltätigkeit und Armenpflege im vorchristlichen Altertum*, Utrecht 1939.
- Boll F., *Die Lebensalter*, „Neue Jahrbücher für die klassische Altertum” 31 (1913) 114-118.
- Bonvicini M., *L’epigramma latino: Marziale sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: Roma, Bologna 1995, 113-135.
- Bonvicini M., *La lirica latina: Catullo e Orazio sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: Roma, Bologna 1995, 85-111.
- Bréchet Ch., *Les palaioi chez Plutarque*, w: *L’ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 519-550.
- Bréchet Ch., *Le donne anziane: libertà e indipendenza*, w: *Le donne in Grecia*, ed. G. Arrigoni, Bari – Roma 1985, 275-298.
- Bremmer J.N., *Oude vrouwen in Griekenland en Rome*, „Lampas” 17 (1984) 96-113.
- Bremmer J.N., *The importance of the maternal and grandfather in archaic and classical Greece and early Byzantium*, ZPE 50 (1983) 173-184.
- Bremmer J.N., *The old woman of ancient Greece*, w: *Sexual asymmetry. Studies in ancient society*, ed. J. Blok – P. Mason, Amsterdam 1987, 191-215.
- Brun P., *Lycurgue vieillard idéal et la vieillesse au pouvoir à Athènes* 338-323, w: *L’ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 99-112.
- Burn A.R., „*Hic brevis vivitur*”. *A study of the expectation of life in the Roman Empire*, „La Parola del Passato” 25 (1953) z. 4, 2-31.
- Burnstein R., *The foundation of geriatrics*, „Geriatrics” 12 (1957) 494-499.
- Burnstein R., *The historical background of gerontology*, „Geriatrics” 10 (1955) 189-193.
- Burzacchini G., *Lirica arcaica, elegia e giambo, melica monodica e corale sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: Grecia, Bologna 1995, 69-124.
- Byl S., *La gerontologie de Galien*, History and Philosophy of the Life Sciences, Napoli 1988, 73-94.

- Byl S., *La vieillesse dans le Corpus Hippocratique*, w: *Formes de pensée dans la Collection Hippocratique*, ed. F. Lassère – Ph. Mudry, Genève 1983, 85-95.
- Byl S., *Lamentations sur la vieillesse dans la tragédie grecque*, w: *Le monde grec. Pensée, littérature, histoire, documents. Hommages à Claire Préaux*, ed. J. Bingen – G. Cambier – G. Nachtergaeel, Bruxelles 1975, 130-139.
- Byl S., *Lamentations sur la vieillesse chez Homère et les poètes lyriques des VIIe et VIe siècles*, „Les Études Classiques” 44 (1976) 234-244.
- Byl S., *Le vieillard dans les comédies d’Aristophane*, „L’Antiquité Classique” 46 (1977) 52-73.
- Byl S., *Lucien et la vieillesse*, „Les Études Classiques” 46 (1978) 317-325.
- Byl S., *Platon et Aristotle ont-ils professé des vues contradictoires sur la vieillesse?*, „Les Études Classiques” 42 (1974) 113-126.
- Byl S., *Plutarque et la vieillesse*, „Les Études Classiques” 45 (1977) 107-123.
- Cacciari A., *Plutarco sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nell’antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, 361-395.
- Carp L., *Cicero speaks on old age*, „Geriatrics” 10 (1955) 43-45.
- Carp L., *Puer senex in Roman and medieval thought*, „Latomus” 39 (1980) 736-739.
- Castagna L., *Vecchiaia e morte del mondo in Lucrezio, Seneca e S. Cipriano*, w: *Seneca e cristiani. Atti del convegno* (Milano, 12-14 X 1999), Milano 2000, 239-263.
- Castelli G., *Il Cato Maior de Senectute come Hērakleideion*, „Rivista di Studi Classici” 20 (1972) 5-12.
- Chandler A.R., *Aristotle on mental aging*, „Journal of Geriatrics” 3 (1948) 220-224.
- Chandler A.R., *Cicero’s ideal old man*, „Journal of Geriatrics” 3 (1948) 285-289.
- Charlet J.L., *L’ancienneté dans la poésie de Claudien*, w: *L’ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 677-695.
- Chudzińska K., *Arystotelesowska koncepcja śmierci*, w: *Tradycja i postęp. Studia z historii filozofii*, red. B. Andrzejewski, Poznań 1997, 265-277.
- Clay J., *The Old man in the garden*, „Georgic” 4 (1981) 116-148 lub „Arethusa” 14 (1981) 57-65.
- Cody J.M., *The senex amator in Plautus’ Casina*, „Hermes” 104 (1976) 433-476.
- Cogitore J., *Auguste et, ambiguïté du retour à la tradition: Janus dans les „Fastes” d’Ovide*, w: *L’ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 191-204.
- Cokayne K., *Experiencing old age in ancient Rome*, London – New York 2003.
- Colmant P., *Les quatre âges de la vie (Horace, Art poétique)*, „Les Études Classiques” 24 (1956) 58-63.
- Combès R., *Le „De senectute” de Valère Maxime*, w: *L’ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 619-627.
- Comiti V.P., *Variations de la thérapeutique en fonction du sexe du patient dans la collection hippocratique*, w: *Aspetti della terapia nel „Corpus Hippocraticum”*, s. 125-137.
- Conca F., *Il motivo del vecchio innamorato in Menandro, Plauto e Terenzio*, „Acme” 23 (1970) 81-90.
- Constantelos D.J., *Byzantine philanthropy and social welfare*, New Brunswick 1968.
- Corvisier J.N., *La vieillesse en Grèce ancienne d’Homère à l’époque hellénistique*, „Annales de Démographie Historique” 20 (1985) 53-70.
- Couvenches J.Ch., *La place des vieux citogens dans l’armée civique athénienne à l’époque classique et hellénistique*, w: *L’ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 23-42.

- Crisafulli N., *Il „De senectute” di Marco Tullio Cicerone*, „Longevità” 1 (1952) z. 4, 19-22.
- Crisafulli N., *L’idea della vecchiezza di Seneca*, „Longevità” 2 (1953) 9-10.
- Cuccioli R. – Giardina G., *I vari tipi di sativa romana sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: Roma, Bologna 1995, 31-51.
- Cyceron Marek Tulliusz, *Katon Starszy o starości*, tłum. E. Rykaczewski, w: *Pisma filozoficzne M.T. Cyserona*, VIII/2, Poznań 1879, 145-177.
- Cyceron Marek Tulliusz, *Katon Starszy o starości*, tłum. W. Klimas, wstęp i oprac. S. Stabryła, Kraków 1995.
- Cyceron Marek Tulliusz, *O starości*, tłum. Z. Cierniakowa, w: *Cyceron, Pisma filozoficzne*, IV, Warszawa 1963, 11-58, lub w: *Pochwała starości*, 27-99.
- Dalla D., *Le fonti giuridiche sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: Roma, Bologna 1995, 287-321.
- Dąbwska I., *Zagadnienie śmierci w greckiej filozofii starożytnej*, „Meander” 1 (1946) 445-457.
- De Greef M.Th., *Veillesse et vieillard chez les poètes grecs jusqu’a l’époque classique inclusivement*, Diss., Liege 1949.
- De Luce J., *Continuity and change. Four disciplinary perspectives on reading Cicero’s „De Senectute”*, „Journal of Aging Studies” 7 (1994) 335-338.
- De Luce J., *Theme and variations in the „De senectute”*, „Journal of Aging Studies” 7 (1994) 361-371.
- De Lucia R., *Terapie ippocratiche in Oribasio e Aezio Amideno: l’eredità d’Ippocrate nelle enciclopedie mediche fra tardoantico e protobizantino*, w: *Aspetti della terapia nel „Corpus Hippocraticum”*, s. 447-454.
- De Saint-Denis E., *Caton l’Ancien vu par Cicéron*, „L’Information Littéraire” 8 (1956) 93-100.
- Delpyroux M.F., *Sénèque le Père et la décadence de la rhétorique*, w: *L’ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 629-651.
- Dembińska D., *Szanuj podeszły wiek*, „Meander” 37 (1982) nr 7-8, 283-289.
- Devallet G., *Sénèque et la vieillesse: realia et animalia devant la fuite du temps (Lettres à Lucilius I 12)*, w: *L’ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 511-517.
- Devillers O., *Tacite et la vieille République*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: Roma, Bologna 1995, 169-190.
- Donati Giacomini P., *La documentazione epigrafica sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: Roma, Bologna 1995, 323-337.
- Ducos M., *Tradition et modernité: le débat sur la droit à l’époque des Antonins*, w: *L’ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 235-249.
- Dumezil G., *Quelques cas anciens de liquidation des vieillards. Histoire et survivances*, w: *Mélanges Fernand De Visscher*, vol. 3, Paris 1950, 447-454.
- Dyroff A., *Caesars Anticato und Cicero’s Cato*, „Rheinisches Museum” 63 (1908) 592-604.
- Dyroff A., *Der Peripatos über das Greisenalter*, Paderborn 1939.
- Dyroff A., *Junkus und Ariston von Keos über das Greisenalter*, „Rheinisches Museum für Philologie” 86 (1937) 241-269.
- Ernout A., *Senex et les formations en -k- du Latin*, „Bulletin de la Société de Linguistique de Paris” 41 (1940) 92-128

- Esler Clemenau C., *Horace's old girls: evolution of a topos*, w: *Old age in Greek and Latin literature*, ed. Th.M. Falkner – J. de Luce, Albany NY 1989, 172-182.
- Estevez V.A., *Senex as spouse in Plautus and Terence*, „The Classical Bulletin” 42 (1966) 73-76.
- Eyben E., *Antiquity's view of puberty*, „Latomus” 31 (1972) 683-697.
- Falkner Th.M., Ἐπὶ γήραος οὐδῶ. *Homeric heroism, old age and the end of Odyssey*, w: *Old age in Greek and Latin literature*, ed. Th.M. Falkner – J. de Luce, Albany NY 1989, 21-67.
- Falkner Th.M., *Euripides and the stagecraft of old age*, w: *The many forms of drama*, ed. K.V. Hartigan, Lanham Md. 1985, 41-49.
- Falkner Th.M., *Old age in Euripides' Medea*, „The Classical Bulletin” 61 (1985) 76-78.
- Falkner Th.M., *The poetics of old age in Greek epic, lyric, and tragedy*, Norman Ok. 1995.
- Faltin G., *Des Juncus Schrift „Peri geros”*, Freiburg 1913.
- Farre P., *Les vieillards ches Terence*, Paris 1938.
- Fensham F.Ch., *Widow, orphan and the poor in ancient Near Eastern legal and wisdom literature*, „Journal of Near Eastern Studies” 21 (1962) 129-139.
- Férez Lopez J.A., *El tema del viejo decrepito in Euripides*, w: *Treballs en honor de V. Bejarano*, II, Barcelona 1991, 635-645.
- Fijala E., *Die Veteranenversorgung im römischen Heer vom Tod des Augustus bis zum Ausgang der Severerdynastie*, Diss. Wien 1955.
- Floyer J., *Medicina geroconomica or the Galenic art of preserving old men's health*, London 1724.
- Fornara C.W., *Sources of Plutarch's „An seni sit gerenda res publica”*, „Philologus. Zeitschrift für antike Literatur und ihre Rezeption” 110 (1966) 119-127.
- Früs C.L., *De moribus senum secundum Hippocratis aphor. XXI*, Hargnoig 1739.
- Fuà O., *Da Cicerone a Seneca sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: Roma, Bologna 1995, 183-238.
- Fuà O., *La dignità dell'anziano negli scrittori greci fino al IV secolo a.C.*, „Atti dell'Istituto Veneto di Scienze. Lettere e Arti” 138 (1979-1980) 397-414.
- Galinier M., *Le grand âge en image sur les sarcophages romains*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 281-317.
- Galtier F., *L'empereur Tibère dans les „Annales” de Tacite: portrait du tyran en vieillard*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 205-217.
- Giacomini P., *La caratterizzazione della vecchiaia nei documenti epigrafici*, „Rivista Storica dell'Antichità” 22-23 (1992-1993) 161-177.
- Giannarelli E., *Il puer-senex nell'antichità: appunti per la riconsiderazione di un problema*, w: *Infanzie. Funzioni di un gruppo liminale dal mondo classico all'età moderna*, ed. O. Niccoli, Firenze 1993, 73-112.
- Gigon O., *Jugend und Alter in der Ethik des Aristoteles*, w: *Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra. Acta congressus internationalis habiti Brunae diebus 12-16 mensis Aprilis MCMLXVI*, ed. J. Burian – L. Vidman, Prague 1968, 188-122.
- Gnauk R., *Die Bedeutung des Marius und Cato Maior für Cicero*, Berlin 1936.
- Gnilka Ch., *Altersklage und Jenseitssehnsucht*, JACH 14 (1971) 5-23.
- Gnilka Ch., *Altersversorgung*, RACH. Supplement-Band 1, Stuttgart 2001, 266-290.
- Gnilka Ch., *Greisenalter*, RACH XII 995-1094.
- Griffe M., „*Veteres nostri*”. *Le critère de l'antiquité dans la définition du bon usage*

- chez Aulu-Gele, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 553-573.
- Griffin J., *Aristotle's observations on gerontology*, „Geriatrics” 5 (1950) 222-226.
- Griffin J.J., *Plato's philosophy of old age*, „Geriatric” 4 (1949) 242-255.
- Grmek M.D., *Le vieillissement et la mort*, w: *Encyclopédie de la Pléiade: Biologie*, Paris 1965, 782-788.
- Guardalben D., *Elegie (di Massimiano) della vecchiaia*, Firenze 1993.
- Guarino A., *Depontani senes*, „Atti della Accademia di Scienze Morali e Politiche della Società Nazionale di Scienze” 90 (1979) 535-539.
- Haack M.L., *Puer senex*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 371-383.
- Hamdoune Ch., *La „vetustas” dans les inscriptions d'Afrique*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 251-279.
- Harbsmeier D.G., *Die alte Menschen bei Euripides*, Göttingen 1968.
- Harcum C.G., *The ages of man. A study suggested by Horace „Ars Poetica”*, „The Classical Weekly” 7 (1914) 114-118.
- Harig G., *Zum Problem „Krankenhaus” in der Antike*, „Klio” 53 (1971) 179-195.
- Harkness A.G., *Age at marriage and at death in the Roman Empire*, „Transactions of the American Philological Association” 27 (1896) 35-72.
- Harlow M. – Laurence R., *Growing up and growing old in ancient Rome. A life course approach*, London 2002.
- Haynes M.S., *The supposedly golden age for the aged in ancient Greece. A study of literary concepts of old age*, „Gerontologist” 2 (1962) 93-98.
- Haynes MS, *The supposedly golden age for the aged in ancient Rome. A study of literary concepts of old age*, „Gerontologist” 3 (1963) 26-35.
- Henderson J., *Older woman in Attic old comedy*, „Transactions of the American Philological Association” 117 (1987) 105-129.
- Herter H., *Demokrit über das Alter*, „Würzburger Jahrbuch für Altertumswissenschaft” 1 (1977) 83-92.
- Hewitt J.W., *Gratitude to parents in Greek and Roman literature*, „American Journal of Philology” 52 (1931) 30-46.
- Hohnen-Pulheim P., *Zeugnisse der Altersreflexion bei Horaz*, „Gymnasium” 95 (1988) 154-172.
- Hopkins K., *The age of Roman girls at marriage*, „Population Studies” 18 (1965) nr 3, 305-327.
- Houdijk L. – Vanderbroeck P., *Old age and sex in the ancient Greek world*, „Wissenschaftliche Zeitschrift Rostock” 36 (1987) 57-61.
- Hubbard T.K., *Old men in the youthful plays of Aristophanes*, w: *Old age in Greek and Latin literature*, ed. Th.M. Falkner – J. de Luce, Albany NY 1989, 90-113.
- Huebner E., *Cicero's „De senectute” in gerontologischer Schau*, „Altertum” 3 (1957) 46-52.
- Irigoin J., *Le „De Senectute” de Diogene d'Oinoanda. Principes d'une reconstitution*, w: *Studi filologici e storici in onore di Vittorio De Falco*, Napoli 1971, 475-485.
- Jarcho S., *Cicero's essay on old age*, „Bulletin of the New York Academy of Medicine” 47 (1971) 1440-1445.
- Jungclaussen W., *Über das Greisenalter bei Homer*, Flensburg 1870.
- Jurkiewicz J., *Kiedy w starożytności rozpoczęła się starość?*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 185-197.

- Kebric R.B., *Aging in Pliny's letters. A view from the second century A.D.*, „The Logist” 23 (1983) 538-545.
- Kebric R.B., *Old age, the ancient military and Alexander's army*, „Gerontologist” 28 (1988) 298-302.
- Kenner H., *Puer-senex*, „Acta Archaeologica. Archeološki Vestnik” 19 (1968) 65-73.
- Kirk G.S., *Old age and maturity in ancient Greece*, „Eranos-Jahrbuch” 40 (1971) 123-158.
- Klotz A., *Sexagenarii*, RE II A2, 2025-2026.
- Koumakis G., *Aristotle's opinions on old age from a social point of view*, „Philosophia” 4 (1974) 274-285.
- Koty J., *Die Behandlung der Alten und Kranken bei den Naturvölkern*, Stuttgart 1934.
- Kowalow S., *Trzy apologie starości: poemat Stanisława Kułakowskiego „Wiek ludzki” w kontekście spuścizny literackiej Cycerona i Mikołaja Reja*, w: *Dojrzwanie do pełni życia. Starość w literaturze polskiej i obcej. Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej z okazji 50-lecia pracy naukowej prof. dr hab. Eugenii Loch* (Lublin, 8-10 XI 2004), red. S. Kruk – E. Flis-Czerniak, Lublin 2006, 71-78.
- Kowalski H., *Spokój czy smutek? Koncepcja starości w pismach Marka Tulliusza Cycerona*, VoxP 31 (2011) t. 56, 119-131.
- Krantz E., *Sur le Traite de la vieillesse de Cicéron*, „Annales de l'Est” 1894, 1-31.
- Kroeger H., *De Ciceronis in Catone Maior auctoribus*, Diss., Rostock 1912.
- Kryshanova V.G. – Voronaia G.J., *Opinions of physicians of antiquity: Hippocrates, Celsus, Avicenna, with references to old age*, w: *Problems of gerontology and geriatrics*, II, Kiev 1962, 476-485.
- Leibbrand W., *Ciceros Schrift „Cato Maior de senectute”*, „Zeitschrift für Gerontologie” 1 (1968) 5-10.
- Leon E.F., *Cicero on geriatrics*, „Gerontologist” 3 (1963) z. 3, 128-130.
- Lerat L., *Une loi de Delphes sur les devoirs des enfants envers leurs parents*, „Revue de Philologie” 17 (1943) 62-86.
- Levy C., *Sénèque et la circularité du temps*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 491-509.
- Lincke K., *Zu Cicero „De senectute”*, „Hermes” 19 (1884) 465-467.
- Linea J., *Esiodo sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, 59-68.
- Linea J., *Lirica arcaica (Pindaro, Simonide, Bacchilide) sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, 125-143.
- Linn H.W., *Persius, Juvenal and St. Jerome on old age*, „The Classical Bulletin” 10 (1933-1934) 49-50.
- Liviabella Furiani P., *I vecchi e la vecchiaia nei romanzi greci d'amore*, w: *Mente ed esistenza*, ed. L. Rossetti – O. Bellini, Napoli 1992, 87-119.
- Lloyd R.B., *The character of Anchises in the Aeneid*, „Transactions of the American Philological Association” 88 (1957) 44-55.
- Lloyd G.E.R., *The hot and the cold, the dry and the wet in Greek Philosophy*, JTS 84 (1964) 92-106.
- Longosz S., *Medyczna troska o ludzi starych w starożytnym grecko-rzymskim świecie*, VoxP 31 (2011) t. 56, 199-230.

- Loomis D., „*De senectute*” *Marcus Tullius Cicero*, „*Western Journal of Surgery*” 52 (1944) 175-181.
- Lubtchansky N. – Pouzadoux Cl., *Figures d'ancêtres dans l'imagerie étrusque, italique et italiote*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 115-131.
- Luciani S., „*Veteres Graium docti poetae*”: *ancienneté et tradition poétique chez Lucrèce*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 457-479.
- Lüth P., *Aristoteles und Galen über das Alter*, „*Kapsel*” 13 (1963) 25-35.
- Lütjohann Ch., *Zur Kritik von Ciceros „Cato Maior*”, „*Rheinisches Museum*” 37 (1882) 496-505.
- Maffi A., *Legislazione e retorica della Grecia classica sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, 265-275.
- Magdelaine C., *Vieillesse et médecine chez les médecins grecs d'Hippocrate à Gallien*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 61-82.
- Maguruza M., *Ciceron – Dialogo de la vejez*, „*Perficit*” 1 (1967) 97-120.
- Majeran R., *Arystoteles o starość*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 105-118.
- Majkrzak H., *Starość człowieka jako problem filozoficzny w myśli klasycznej*, „*Człowiek w Kulturze*” 14 (2002) 199-209.
- Maltby R., *Linguistic characterization of old men in Terence*, „*Classical Philology*” 74 (1979) 136-47.
- Martin P.M., *Le „mos maiorum” et l'idéologie popularis*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 155-168.
- Masaracchia A., *Tracce aristoteliche nell' „An seni res publica gerenda sit” e nei „Praecepta gerendae rei publicae*”, w: *Teoria e prassi politica nelle opere di Plutarco. Atti del V Convegno Plutarcheo* (Certosa di Pontignano, 7-9 giugno 1993) ed. I. Gallo – B. Scardigli, Napoli 1995, 227-234.
- Maskiewicz W., *Śmierć i umiaranie w filozofii starożytnej Grecji*, „*Studia Filozoficzne*” 1978, nr 3(148), 133-142.
- Mazzini I., *La geriatria di epoca romana*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: *Roma*, Bologna 1995, 339-363.
- McCary T., *Menander's old men*, „*Transactions of the American Philological Association*” 102 (1971) 301-325.
- Meyers J., *La figure du vieillard dans les „Élégies” de Maximien: autobiographie ou fiction?*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 697-715.
- Michaud J.N., *Des guirlandes de fleurs sur une vieille pierre: vieillesse et ancienneté dans les élégies de Tibulle*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 597-617.
- Miller J., *Gerontes. Gerusia*, RE XIII, Stuttgart 1910, 1264-1268.
- Miller Ph.S., *Old age in the Greek poets*, „*Classical Weekly*” 48 (1955) 177-182.
- Minarini A., *La palliata sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: *Roma*, Bologna 1995, 1-29.
- Minois G., *La vieillesse dans la littérature du haut Moyen Age*, „*Annales de Bretagne et des Pays de l'Ouest*” 92 (1985) 389-401.
- Minois G., *Historia starości od antyku do renesansu*, tłum. K. Marczevska, Warszawa 1995, 54-57 (Rada starszych w Grecji homeryckiej).
- Moore F.G., *On Cato Maior* 28, 20, 3, „*American Journal of Philology*” 23 (1902) 436-442.
- Moreau A., *Tithonos*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 341-356.

- Moscadi A., *Les familles des mots „antiguus” et „vetus” chez les auteurs latins érudits*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 575-595.
- Müller E.K., *Zur Frage des Altentötung im westeurasiatischen Raum*, „Paideuma” 14 (1968) 19-44.
- Musso O., *Anus ebria*, „Atene e Roma” 13 (1968) 29-31.
- Musti D., *La teoria delle età e i passaggi di status in Solone*, „Mélanges de l'École Française de Rome. Antiquité” 102 (1990) 11-35.
- Narducci E., *Il Cato Maior o la vecchiezza dell'aristocrazia romana*, „Quaderni di Storia” 16 (1982) 121-163 = E. Narducci, *Modelli etici e società. Un'idea di Cicerone*, Pisa 1989, 13-78.
- Néraudau J.P., *Sexagenarii de ponte. Reflexions sur la genèse d'un proverbe*, REL 56 (1978) 158-174.
- Neuberger M., *The Latin poet Maximianus on the miseries of old age*, „Bulletin of the History of Medicine” 21 (1947) 113-119.
- Neuburger M., *Zur Geschichte der Hygiene und der prophylaktischen Medizin des Greisenalters*, „Wiener Klinische Wochenschrift” 63 (1951) 797-801.
- Novara A., *Le vieux Caton „aux champs” ou le plaisir exceptionnel de l'agriculture pour un sage vieillard (A propos de Cic., Cato Maior, 51-56)*, w: *Mélanges de littérature et d'épigraphie latines, d'histoire ancienne et d'archéologie. Hommage à la mémoire de Pierre Wuilleumier*, Paris 1980, 261-268.
- Nowak P., *O młodości, starości oraz ich pomieszaniu. Uwagi do platońskiego „Fileba”*, „Kronos” 2008, nr 2, 65-75.
- Nutting H.C., *On Cicero's „Cato Maior”*, „The Classical Journal” 21 (1925-1926) 42-45.
- Oeri H.G., *Der Typ der komischen Alten in der griechischen Komödie. Seine Nachwirkungen und seine Herkunft*, Basel 1948.
- Old age in Greek and Latin literature*, ed. M. Falkner – J. De Luce, Albany NY 1989.
- Oliver J.H., *The sacred gerousia*, „Hesperia” 6 (1941) 1-38.
- Orfanos Ch., *Δις παῖς ὁ γέρον.* *Usages politiques du vieillard comique*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 83-98.
- Orth H., *Diaita gerontōn. Die Geriatrie der griechischen Antike*, „Centaurus” 8 (1963) 19-47.
- Osek E., *Starzec w polityce. Zmienne poglądy Plutarcha z Cheronei*, VoxP 31 (2011) t. 56, 133-145.
- Ostański P., *Historiozbawcza wizja starości w Pismie Świętym. Studium egzegetyczno-teologiczne*, Poznań 2007, 168-169 (Homer).
- Ouerbach C.A., *Conflicts between young and old in Homer's Iliad*, w: *The conflict of generations in ancient Greece and Rome*, ed. S. Bertman, Amsterdam 1976, 55-64.
- Ozóg T., *M.T. Cyserona apologia starości*, w: *Dorość wobec starości. Oczekiwania – Radości – Dylematy*, red. R. Konieczna-Woźniak, Poznań 2008, 165-174.
- Pacitti G., *Sul „Cato Maior” di Cicerone*, „Giornale Italiano di Filologia” 18 (1965) 238-239.
- Paganelli L., *La tragedia greca sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, 145-167.
- Penna A., *Senex Corycius*, w: *Atti del convegno virgiliano sul bimillenario Georgiche*, Napoli 1977, 37-66.

- Parkin T., *Old age in Roman world. A cultural and social history*, Baltimore 2003.
- Pérez B., *Mutologia et ancienneté chez Platon*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 443-455.
- Philibert M., *Discours des vieillards et discours sur la vieillesse chez Platon*, w: *Philosophie du langage et grammaire dans l'Antiquité*, Cahiers de Philosophie Ancienne 5, Bruxelles 1986, 137-152.
- Philibert M., *Le statut de la personne âgée dans les sociétés antiques et préindustrielles*, „Sociologie et Sociétés” 16 (1984) 15-27.
- Pierson M.M., *La psychologie du senex dans le théâtre de Plaute*, „Caesarodunum” 6 (1971) 234-236.
- Pinotti P., *Gli elegiaci. L'epica ovidiana sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: Roma, Bologna 1995, 137-182.
- Pisi G., *La medicina greca antica sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: Grecia, Bologna 1995, 447-486.
- Plutarch, *Czy stary człowiek powinien zajmować się polityką?*, tłum. A. Twardecki, w: *Pochwała starości*, wstęp M. Szymański, Warszawa 1996, 101-140 (przekład 141-157 (komentarz)).
- Podbielskj H., *Starość i starcy w poematach Homera*, w: *Dojrzewanie do pełni życia. Starość w literaturze polskiej i obcej. Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej z okazji 50-lecia pracy naukowej prof. dr hab. Eugenii Łoch* (Lublin, 8-10 XI 2004), red. S. Kruk – E. Flis-Czerniak, Lublin 2006, 59-70.
- Porzig W., *Alt und jung, alt und neu*, w: *Sprachgeschichte und Wortbedeutung*, Bern 1954, 343-349.
- Powell J.G.F., *Introduction*, w: Cicero, *Cato Maior de senectute*, ed. L.D. Reynolds, Oxford 1983, 1-27.
- Prada G., *Lamenti e guai di un vecchio. Versione metrica delle elegie di Massimiano*, Abbiategrosso 1920.
- Perisshofen F., *Untersuchungen zur Darstellung des Greisenalters in der frühgriechischen Dichtung*, Wiesbaden 1977.
- Querbach C.A., *Conflicts between young and old in Homer's Iliad*, w: *The conflict of generations in ancient Greece and Rome*, ed. S. Bertman, Amsterdam 1976, 55-64.
- Raffaelli R., *Nomi di senes nei prologhi plautini*, *Materiali e Discussioni per l'analisi dei testi classici*” 8 (1982) 65-77.
- Reychman-Lee E., *Nestor i inni. Przykłady długowieczności wśród starożytnych*, „Meander” 37 (1982) nr 7-8, 316-323.
- Reydams-Schils G., *La vieillesse et les rapports humains dans le stoïcisme romain*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 481-489.
- Richardson B.E., *Old age among the ancient Greeks. The Greek portrayal of old age in literature, art, and inscriptions, with a study of the duration of life among the ancient Greeks on the basis of inscriptional evidence*, New York 1969.
- Riganti E., *Virgilio e l'epica postclassica sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: Roma, Bologna 1995, 53-84.
- Ripoll F., *Vieillesse et héroïsme dans les épopées flaviennes: Silius Italicus et Valerius Flaccus*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 653-675.
- Roloff K.H., *Maiores bei Cicero*, Göttingen 1938.
- Rominkiewicz J., *Problem opieki nad rodzicami w prawodawstwie ateńskim*, „Meander” 45 (1990) nr 7-9, 251-257.

- Rosivach V., *Anus. Some older women in Latin literature*, „Classical World” 88 (1994) 107-117.
- Roussel M.P., *Étude sur le principe de l'ancienneté dans le monde hellénique du Ve siècle av. J-C. à l'époque romaine*, Paris 1942.
- Roussel M.P., *Étude sur le principe de l'ancienneté dans le monde hellénique du Ve siècle av. J-C. à l'époque romaine*, „Mémoires de l'Académie des Inscriptions et Belles Lettres” 43 (1951) 123-227.
- Ruiz Moreno A., *Notas para la Historia de las enfermedades de la vejez*, „Humana Studia” 6 (1954) 105-111.
- Ryan F.X., *Sexagenarians, the bridge and the „centuria praerogativa”*, RhM 138 (1995) 188-190.
- Ryder K.C., *The senex amator in Plautus*, „Greece and Rome” 31 (1984) 181-189.
- Salanitro G., *Note critiche su Teodoro Gaza traduttore di Cicerone*, „Giornale Italiano di Filologia” 31 (1979) 130-137.
- Salanitro G., *Teodoro Gaza e Cicerone. A proposito di un codice greco contenente la traduzione di Teodoro Gaza dal „De senectute” ciceroniano*, „Sicilorum Gymnasium” 21 (1968) 76-93.
- Salanitro G., *Teodoro Gaza e il „De senectute” di Cicerone*, „Giornale Italiano di Filologia” 20 (1967) 291-298.
- Salanitro G., *Teodoro Gaza interprete di Cicerone*, „Helikon” 9-10 (1969-1970) 622-631.
- Santini L., *Il romanzo greco d'amore sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, 425-446.
- Santini L., *Tra ironia ed elegia: Luciano di Samosata sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, 397-423.
- Sartori P., *Die Sitte der Alten- und Krankentötung*, „Globus” 67 (1895) 107-125.
- Sauzeau P., *Laërte, le retraité lamentable: approche comparative d'une énigme de l'Odyssee*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 357-370.
- Schadewaldt W., *Lebenszeit und Greisenalter im frühen Griechentum*, „Die Antike” 9 (1933) 282-302.
- Schweingruber F., *Jugend und Alter in der griechischen Literatur von Homer bis Aristoteles*, Diss., Zürich 1918.
- Schmidt B., *Der Selbstmord der Greise von Keos*, „Neue Jahrbücher für das klassische Altertum” 11 (1903) 617-628.
- Schröder R.A., *Marcus Tullius Cicero: Cato der Altere über das Greisenalter*, w: *Das neue Cicerobild*, hrsg. K. Büchner, Darmstadt 1971, 1-9.
- Seaman W.N., *On the names of old and young men in Plautus*, w: *Classical studies presented to Ben Edwin Perry by his students and colleagues at the University of Illinois (1924-1960)*, Urbana Il. 1969, 114-122.
- Senn A., *Beiträge zur Erläuterung von Plutarchs Schrift „An seni sit gerenda res publica”*, Tübingen 1978.
- Sigismund M., *Über das Alter. Eine historisch-kritische Analyse der Schriften über das Alter: Περὶ γήρωσ von Musonius, Favorinus und Juncus*, New York – Oxford – Wien 2003.
- Simon H., *Die Charakterik der Lebensalter bei Platon*, Diss., Heidelberg 1922.
- Simmons L.W., *The role of the aged in primitive society*, Hamden Cn. 1970.

- Siwicka M., *Starość – szansa czy zagrożenie dla rozwoju moralnego człowieka w ocenie stoików*, VoxP 31 (2011) t. 56, 147-167
- Slusanski D., *Varron et les gradus aetatum*, „Analele Universitati C.J. Parkan” 22 (1973) 103-109.
- Smith W.D., *The genuine Hippocrates and his theory of therapy*, w: *Aspetti della terapia nel „Corpus Hippocraticum”*, s. 107-118.
- Soverini P., *Senectus e res publica: la storiografia romana sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: Roma, Bologna 1995, 239-285.
- Stahmer H.M., *The aged in two ancient oral cultures: the ancient Hebrews and Homeric Greece*, w: *Aging and elderly. Humanistic perspectives in gerontology*, ed. S. Spiker – K. Woodward, Atlantic Highlands 1978, 23-36.
- Stein A., *Platons Charakteristik des menschlichen Alterstufen*, Diss., Bonn 1966.
- Studel J., *Der Marasmus senilis und die Geschichte der Alterskrankheiten*, „Medizinische Welt” 16 (1942) 932-938, 957-965.
- Studel J., *Zur Geschichte der Lehre von den Greisenkrankheiten*, „Südhofts Archiv für Geschichte der Medizin und der Naturwissenschaften” 35 (1942) 1-27.
- Stepniewska A., *Przeżycia sędziwych ojców – Laertesa i Priama w eposejach Homera*, VoxP 31 (2011) t. 56, 61-72.
- Stroh W., *De amore senili quid veteres poetae senserit*, „Gymnasium” 98 (1991) 264-276.
- Suder W., *Czy starożytni Rzymianie dożywali stu lat*, „Mówią Wieki” 22 (1979) nr 11, 29-31.
- Suder W., *„Homme age de soixante ans... qu'il court les filles”*. *Quelques remarques sur la vieillesse et la morale sexuelle chez Plaute*, „Antiquitas” 25 (2001) 153-161.
- Suder W., *Klasyfikacje wieku ludzi w imperium rzymskim*, „Kwartalnik Historyczny” 84 (1977) nr 3, 583-592.
- Suder W., *Początek wieku starczego w imperium rzymskim*, „Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego” 32 (1977) 56-57.
- Suder W., *Problem ludzi stuletnich w imperium rzymskim*, „Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego” 28 (1973) 63-65.
- Suder W., *„Sexagenarios de ponte”*. *Ludzie starzy w rodzinie i społeczeństwie rzymskim*, w: *Starożytny Rzym we współczesnych badaniach*, red. J. Wolski – T. Kotula – A. Kunisz, Kraków 1994, 319-327.
- Susplugas M., *Souvenir des ancêtres sur les monnaies de restitution des empereurs de la fin du Ier siècle*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 219-234.
- Talbot A.M., *Old age in Byzantium*, ByzZ 77 (1984) 267-278.
- Tammato V., *La commedia greca sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: Grecia, Bologna 1995, 169-191.
- Taubenschlag R., *La γεροκομία dans le droit des papyrus*, „Revue Internationale des Droits de l'Antiquité” 3 (1956) 173-179.
- Thomas J.F., *„Gloria maiorum, gloria antiqua”: la conscience du passé dans la conception de la gloire à Rome*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, I, Montpellier 2003, 133-153.
- Titz K., *Encore une fois senior*, w: *Melanges offerts a Salverda de Grave*, Den Haag 1933, 335-337.
- Tornos A.M., *La historia en el diálogo „De senectute”*. „Humanidades” 5 (1953) 272-280.

- Tosi R., *Il pensiero greco dai presocratici al peripato sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, 193-229.
- Tosi R., *La tradizione proverbiale sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 2: *Roma*, Bologna 1995, 365-378.
- Trojnar A., *Marka Tulliusza Cyncerona traktat „O starości”*, w: *Starość. Wybór materiałów z VII Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów UŚ*, red. A. Nawarecki – A. Dziadek, Katowice 1995, 54-60.
- Turner E.G., *The gerousia of Oxyrhynchos*, „Archiv für Papyrusforschung” 12 (1937) 179-186.
- Twigg-Porter G., *Cicero, classic gerontologist*, „The Classical Bulletin” 39 (1962) 231-233.
- Van Hooff A.J.L., *Oud-zijn in het oude Hellas*, „Tijdschrift voor Geschiedenis” 14 (1983) 141-148.
- Vattuone R., *Oikos e praxis: la storiografia greca sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, 231-263.
- Venini P., *La vecchiaia nel „De senectute” di Cicerone*, „Athenaeum” 38 (1960) 98-117.
- Vilchez M., *Sobre los periodos de la vida humana en la lirica arcaica y la tragedia griega*, „Emerita” 51 (1983) 63-95; 215-253.
- Walker S.L., *The senex amator in Plautus. A study in development*, Diss., Chapel Hill 1980.
- Wikariak J., *Wspomnienie pociechą i radością Cyncerona (na tle Cato Maior de senectute)*, „Meander” 37 (1982) nr 7-8, 299-310.
- Wilhelm F., *Die Schrift des Juncus Περὶ γήρωσ und ihr Verhältnis zu Ciceros Cato Maior*, Breslau 1911.
- Wilowski W., *Przedsokratycy o śmierci, czyli rozważania starożytnych filozofów na temat nieśmiertelności*, „Człowiek i Społeczeństwo” 15 (1997) 43-57.
- Wilowski W., *Starość, umieranie, śmierć i życie po życiu w nauce pisanej a nowa interpretacja Platona*, w: *Tradycja i postęp: studia z historii filozofii*, red. B. Andrzejewski, Poznań 1997, 49-66.
- Winniczuk L., *Carpe diem hasłem nie tylko młodości (+ przekład 2 listów Pliniusza o starości: III 1, VIII 24)*, „Meander” 37 (1982) nr 7-8, 311-316.
- Wuilleumier P., *Virgile et le vieillard de Tarente*, REL 8 (1930) 325-340.
- Wuilleumier P., *L'influence du Cato Maior*, w: *Mélanges A. Ernout*, Paris 1940, 383-388.
- Zoz M.G., *Il tema di obbligazioni alimentari*, „Bolletino di Storia di Diritto Romano” 73 (1970) 323-355.
- Zuretti O., *Sull' „Ei presbitero politeuteon” di Plutarco e la sua fonte*, „Rivista di Filologia” 19 (1891) 362-378.
- Zucchelli P., *I poemi e gli inni omerici sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 1: *Grecia*, Bologna 1995, 1-58.

C. W BIBLII I JUDAIZMIE

- Adamczewski B., *Stary Paweł i jego poczucie humoru (Flm 9)*, w: „*Żyjemy dla Pana*”. *Studia ofiarowane s. prof. E.J. Jezierskiej OSU*, red. W. Chrostowski, Warszawa 2006, 21-30.
- Albertz R., *Hintergrund und Bedeutung des Eltergebots im Dekalog*, ZAW 90 (1978) 348-374.
- Alfonsi L., *San Paulo e il ruolo della età*, „*Sileno*” 2 (1976) 331-332.
- Bassler J.M., *The windows tale. A fresh look at 1Tim 5:3-16*, JBL 103 (1984) nr 1, 23-41.
- Becker K.F., *Der ältere Mensch – geschichtliche Aspekte. Einige Skizzen aus Bibel und Kirchengeschichte*, „*Zeitschrift für Gerontologie*” 19 (1986) 223-227.
- Ben Sasson H.H., *Age and the aged (care of the aged)*, w: *Encyclopedia of Judaism*, vol. 2, Jerusalem 1971, 346-348.
- Betite E.G., *Les idées sur la vie vieillesse dans les textes bibliques et talmudiques*, Diss., Paris 1976.
- Blidstein G.J., *Honor thy father and mother. Filial responsibility in Jewish law and ethics*, New York 1975.
- Bonora A., *Temi biblici per il nostro tempo*, Assisi 1993, 32-36 (La vecchiaia).
- Bornkann G., Πρέσβυς, πρεσβύτερος, πρεσβύτης, πρεσβυτέριον, THWNT VI 651-672 (m.in. Die „Ältesten” in der israelitisch-jüdischen Verfassungsgeschichte – Die Presbyter in der urchristlichen Gemeinden).
- Burzacchini G., *La vecchiaia nella Bibbia e nella letteratura patristica* [recenzja: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità ebraica e cristiana*, a cura di U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007], „*Adamantius*” 15 (2009) 346-356.
- Buzy D., *Le portrait de la villesse (Eccl. 12, 1-7)*, RB 41 (1932) 329-340.
- Cacciari A., *La vecchiaia nella Bibbia greca*, w: *Senectus*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 51-78.
- Capelli P., *La vecchiaia nella letteratura rabbinica tardoantica*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 117-139.
- Carron J., *Sens czwartego przykazania i historia jego interpretacji*, tłum. F. Mickiewicz, „*Communio*” 16 (1996) nr 1(91), 3-19.
- Carter W., *Adult children and elderly parents. The worlds of the New Testament*, „*Journal of Religious Gerontology*” 12 (2001) nr 2, 45-59.
- Chmiel J., *Biblia o starości*, w: *Ludzie starsi w rodzinie i społeczeństwie. Materiały sympozjum* (Kraków, 16 X 1999), Kraków 1999, 32-40.
- Chrostowski W., *Alegoryczne przedstawienie starości i śmierci w Koh 12, 1-7*, w: *Duch i Oblubienica mówią: „Przyjdź”*. *Księga Pamiątkowa o. prof. A. Jankowskiego OSB*, red. W. Chrostowski, Warszawa 2001, 91-108.
- Chrostowski W., *Czy Adam i Ewa mieli się starzeć i nie umierać. Egzegetyczny przyczynek do nauczania o nieśmiertelności pierwszych ludzi (Rdz 2, 4-3, 24)*, w: *Verbum caro factum est. Księga Pamiątkowa ks. prof. T. Jelonka*, red. R. Bogacz – W. Chrostowski, Warszawa 2007, 151-179.
- Davies G.H., *Elder in the Old Testament*, w: *The interpreter's dictionary of the Bible*, ed. G.A. Buttrick, vol. 2, Nashville 1980, 72-73.
- Dąbrowski B., *Człowiek stary i chory w Piśmie Świętym*, w: *Ludzie chorzy i starsi*

- w *Kościele*, red. B. Dąbrowski, Warszawa 1981, 7-12.
- Dąbrowski E., *Sanhedryn – Rada Starszych*, w : *Podręczna Encyklopedia Biblijna*, red. E. Dąbrowski, II, Poznań 1960, 484-487.
- Duesberg H., *Le viellard dans l'Ancien Testament*, „La Vie Spirituelle” 82 (1950) 237-262.
- Filipiak M., „Czcij ojca twego i matkę twoją” (*Wj 20, 12; Pwt 5, 16*). *Studium egzegetyczno-teologiczne*, RTK 28 (1981) z. 1, 5-12.
- Fraizier F., *Les Anciens chez Philon d'Alexandrie. L'archéologie de Moïse et l'esperance d'Énos*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 385-410.
- Garrone D., *La vecchiaia nella Bibbia ebraica*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 17-49.
- Grajewski J.L., *Czcij ojca twego i matkę twoją” w kontekście Przymierza Synajskiego*, „*Studia Teologiczne*. Białystok – Drohiczyn – Łomża” 12 (1994) 5-43.
- Grajewski J.L., *Czcij ojca twego i matkę twoją” w listach Nowego Testamentu*, „*Studia Teologiczne*. Białystok – Drohiczyn – Łomża” 14 (1996) 19-46.
- Grajewski J.L., *Czcij rodziców*, Warszawa 1994.
- Grajewski J.L., *Reinterpretacja nakazu „Czcij ojca twego i matkę twoją” w ewangeliach synoptycznych*, „*Studia Teologiczne*. Białystok – Drohiczyn – Łomża” 13 (1995) 3-46.
- Griffin J.J., *The Bible and old age*, „*Journal of Gerontology*” 1 (1946) 464-471.
- Harris J.G., *Biblical perspectives on aging: God and the edlerly*, Philadelphia 1987.
- Hays R.B., *The Christian practice of growing old. The witness of Scripture*, w: *Growing old in Christ*, ed. S. Hauerwas – C.B. Stoneking, Cambridge 2003, 3-18.
- Jelonek t., *Starość w Biblii*, PS 6[24] (2002) nr 11, 125-131.
- Jędrzejewski S., *Atrybuty starości w świetle Biblii*, w: *Życie konsekrowane w trzecim wieku*, red. K. Wójtowicz, Kraków 2000, 93-107.
- Kempiak R., *Przyjąć dar starości. Biblijna refleksja na temat starości*, „*Życie Konsekrowane*” 2001, nr 4(32), 11-29.
- Klopfenstein M., *Die Stellung des alten Menschen in der Sicht des Alten Testaments*, w: *Leben aus dem Wort. Beiträge zum Alten Testament*, hrsg. M.A. Klopfenstein – W. Dietrich, Bern 1996, 261-273.
- Knierim R.P., *Age and aging in the Old Testament*, w: *Ministry with the aging*, ed. W.M. Clements, New York 1981, 21-36.
- Kochan I., *Obraz starości w Piśmie Świętym*, RT 50 (2008) z. 1-2, 179-185.
- Kordowicz M., *Starość w Biblii i Talmudzie*, „*Midrasz*” 2009, nr 9(149), 8-10.
- Krause L.A.M., *A biblical portrait of old age*, „*Bulletin of the School of Medicine University of Maryland*” 27 (1942-1944) 117-120.
- Krause L.A.M., *Old age in the Bible and poetry*, „*Annals of Internal Medicine*” 36 (1952) 152-156.
- Kudasiewicz J., *Starość i ludzie starzy w świetle Pisma Świętego*, AK 71 (1978) t. 90, z. 2(415), 183-196.
- Kudasiewicz J., *Sens starości w świetle Pisma Świętego*, w: *Ludzie chorzy i starsi w Kościele*, red. J. Charytański – A. Spławski, Warszawa 1981, 91-102.
- Lacan M.F., *Starość*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, tłum. i oprac. K. Romaniuk, Poznań 1973, 906-907.
- Laporte J., *The ages of life in Philo of Alexandria*, „*Society of Biblical Literature*” 25 (1986) 278-290.

- Leibowitz J.O., *The old age description in Ecclesiastes and its medical interpretation*, „Journal of the History of Medicine” 18 (1963) 283-284.
- Leonowicz J., *Podstawy biblijno-teologiczne duszpasterstwa ludzi starych*, RTK 46 (1999) z. 6, 425-438.
- Lesêtre H., *Vieillard – vieillesse*, w: *Dictionnaire de la Bible*, ed. F. Vigouroux, V, Paris 1912, 2419-2421.
- Mac Kenzie J.L., *The Elders in the Old Testament*, „Biblica” 40 (1959) 522-540.
- Maier J., *Die Wertung des Alters in der jüdischen Überlieferung der Spätantike und des frühen Mittelalters*, „Saeculum” 30 (1979) 355-364.
- Malamat A., *Longevity. Biblical concepts and some ancient Near East parallels*, „Archiv für Orientforschung” 19 (1982) 215-218.
- Malherbe A.J., *How to treat old women and old men : the use of philosophical traditions and Scripture in 1 Timothy 5*, w: *Scripture and Traditions. Essays on early Judaism and Christianity in honor of C.R. Holladay*, ed. P. Gray, Leiden – Boston 2008, 263-290.
- Martin-Achard R., *Prospettive bibliche sulla vecchiaia. „Abramo era vecchio... e il Signore lo aveva benedetto” (Gn 24,1)*, „Concilium” (IT) 1991, nr 3, 47-55.
- Martin-Achard R., *Biblical perspectives on aging (Gen 24, 1). ‘Abraham was old... and the Lord had blessed him’ (Gen. 24.1)*, „Concilium” (ENG) 1991, nr 3, 31-38.
- Martone C., *La vecchiaia nel giudaismo intertestamentario*, w: *Senectus. La vecchiaia nell’antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo w cristianesimo*, Bologna 2007, 79-97.
- Mazzanti A.M., *La vecchiaia in Filone di Alessandria*, w: *Senectus. La vecchiaia nell’antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo w cristianesimo*, Bologna 2007, 99-110.
- Mazzanti A.M., *La vecchiaia in Flavio Giuseppe*, w: *Senectus. La vecchiaia nell’antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo w cristianesimo*, Bologna 2007, 111-116.
- Mazzucco C., *La vecchiaia in Nuovo Testamento*, w: *Senectus. La vecchiaia nell’antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo w cristianesimo*, Bologna 2007, 143-206.
- McKenzie J.L., *The elders in the Old Testament*, „Biblica” 40 (1959) 522-540.
- Ostański P., *Biblijna perspektywa starości*, w: *Dorośli wobec starości. Oczekiwania – Radości Dylematy*, red. R. Konieczna-Woźniak, Poznań 2008, 121-130.
- Ostański P., *Historiozbawcza wizja starości w Piśmie Świętym. Studium egzegetyczno-teologiczne*, Poznań 2007.
- Otto E., *Biblische Altersversorgung im altorientalischen Rechtsvergleich*, „Zeitschrift für Altorientalische und Biblische Rechtsgeschichte” 1 (1995) 83-110.
- Pałubicki W., *Człowiek stary a rodzina w antropologii dawnego judaizmu*, PrzRel 2000, nr 3(197), 79-85.
- Patterson R.D., *The widow, the orphan and the poor in the Old Testament and the extra-biblical literature*, „Bibliotheca Sacra” 130 (1973) 223-234.
- Pawłowski Z., *Starość według Biblii*, „Pastores” 2007, nr 4(37), 7-15.
- Pherigo L., *Gerontology and the New Testament*, „Journal of Religion and Aging” 6 (1989) nr 3-4, 75-81.
- Piotti G., *Osservazioni su alcuni paralleli extrabiblici nell’ „allegoria della vecchiaia (Qohelet 12, 1-7)*, „Bibbia e Oriente” 19 (1977) 119-128.
- Prevost J.P., *Vieiller ou pas vieiller? Le point de vue de l’Ancient Testament*, „Église et Théologie” 16 (1985) 9-23.
- Reviv H., *The elders in ancient Israel. A study of biblical institution*, Jerusalem 1989.

- Rhodokanakis N., *Zur Allegorie des Alters Qoheleth cap. XII*, „Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft” 68 (1914) 373-374.
- Romaniuk K., *Lata podeszle i starość według Biblii*, Warszawa 1993.
- Rosłon J.W., *Starość w Nowym Testamencie*, CT 45 (1975) z. 4, 158-160.
- Rosłon J.W., *Starość według ksiąg Starego Testamentu*, CT 45 (1975) z. 4, 154-158.
- Ruppert L., *Der alte Mensch aus der Sicht des Alten Testaments*, „Trierer Theologische Zeitschrift” 85 (1976) 270-296.
- Ryken L. – Wilhoit J.C., *Słownik symboliki biblijnej*, tłum. Z. Kościuk, Warszawa 1996, 941-943 (Starość – Starsze dziecko).
- Sapp S., *Full of years: aging and the elderly in the Bible and today*, Nashville 1987.
- Sawitz H.A., *Geriatrics in Biblical and Talmudic literature*, „Journal of the American Geriatric Society” 13 (1965) 360-364.
- Scharbert J., *Das Alter und die Alten in der Bibel*, „Saeculum” 30 (1979) 338-354.
- Scicolone S., *Basilio e la sua organizzazione dell'attività assistenziale a Cesarea*, „Civiltà Classica e Cristiana” 3 (1982) 354-372.
- Shepherd M.H., *Elder in the New Testament*, w: *The interpreter's dictionary of the Bible*, vol. 2, Nashville 1980, 73-75.
- Stagg F., *The Bible speaks on aging*, Nashville 1981.
- Stahamer H.M., *The Aged in two ancient oral cultures: the ancient Hebrews and Homeric Greece*, w: *Aging and elderly. Humanistic perspectives in gerontology*, ed. S.F. Spiker – K. Woodward, Atlantic Highlan (NY) 1978, 23-26.
- Świderkówna A., *Biblijne błogosławieństwo starości*, „Znak” 52 (2000) nr 6(541), 94-100.
- Tokarczyk A., *O starości w Biblii*, „Problemy rodziny” 1996, nr 3, 31-37.
- Tronina A., *Biblia o ludziach starszych*, VoxP 31 (2011) t. 56, 231-239.
- Villard L., *Tant de vin pour soigner les femmes*, w: *Aspetti della terapia nel „Corpus Hippocraticum”*, s. 219-234.
- Wersety biblijne o starości*, w: *Życie konsekrowane w trzecim wieku*, red. K. Wójtowicz, Kraków 2005, 13-19.
- Winogradsky A.A., *Honor bycia ojcem i matką. Boskie przykazania dotyczące historii pokoleń według tradycji rabinistycznej*, tłum. L. Balter, „Communio” 16 (1996) nr 1(91), 51-65.
- Winter B., *Roman wives, Roman widows. Appearance of new women and the Pauline communities*, Cambridge 2003.
- Witczyk H., „*Moje oczy ujrzały Twoje zbawienie*” (Łk 1, 30). *Biblijna wizja starości*, w: *Materiały ogólnopolskiego sympozjum Towarzystwa Gerontologicznego*, Jarosław 2001, 120-129.
- Wróbel M.S., *Zagadnienie starości w literaturze międzytestamentalnej*, VoxP 31 (2011) t. 56, 241-247.

D. W NAUCZANIU OJCÓW KOŚCIOŁA

- Amaducci S., *I Padri Cappadoci: Basilio sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità ebraica e cristiana*, a cura di U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 335-369.
- Amaducci S., *I Padri Cappadoci: Gregorio di Nisa sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità ebraica e cristiana*, a cura di U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo*

- e cristianesimo, Bologna 2007, 387-428.
- Amerise M., *Girolamo e la senectus. Età della vita e morte nell'epistolario*, SEA 109, Roma 2008.
- Antin P., *La vieillesse chez S. Jérôme*, REAug 17 (1971) 43-54.
- Aubineau, *L'enfant – vieillard (Appendice IV)*, w: Grégoire de Nysse, *Traité de virginité*, ed. M. Aubineau, SCh 119, Paris 1966, 575-577.
- Avalos H., *Health care and the rise of Christianity*, Peabody Mass. 1999.
- Bacetti E., *Vecchi e giovani nella regola di S. Benedetto*, „Rivista di Ascetica e Mistica” 7 (1962) 458-482.
- Bais M., *La concezione della vecchiaia nei testi armeni dei secoli V-VII*, w: *Pensiero e istituzioni del mondo classico nelle culture del Vicino Oriente*, ed. R.B. Finazzi – A. Valvo, Alessandria 2001, 55-78.
- Bais M., *La vecchiaia nella letteratura armena antica*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità ebraica e cristiana*, a cura di U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 705-746.
- Baldwin B., *Young and old in Imperial Rome*, w: *The conflict of generations in ancient Greece and Rome*, ed. S. Bertman, Amsterdam 1976, 129-133.
- Bambeck M., „Puer et puella senes” bei Ambrosius von Mailand. Zur altchristlichen Vorgeschichte eines literarischen Topos, „Romanische Forschungen” 84 (1972) 297-313.
- Barclay J.M., *There is neither old nor young? Early Christianity and ancient ideologies of age*, NTS 53 (2007) 225-241.
- Bartelink G.J.M., *Hieronymus über die Schwäche der conditio humana*, „Kairos” 28 (1986) 23-32, lub: *Fragilitas humana dei Hieronymus*, w: *Roma renascens. Beiträge Ilona Opelt*, Frankfurt a. M. 1988, 9-23.
- Bernardelli G.A., *La letteratura cristiana dei primi secoli tra antropologia classica e spiritualità cristiana*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 207-334.
- Bloespflug F., *Bóg Ojciec jako starzec w chrześcijańskiej sztuce Zachodu*, tłum. L. Balter, „Communi” 19 (1999) nr 2(110), 60-73.
- Bornkamm G., Πρέσβυς, TWNT VI 672-680 (Die Ältesten in der christlichen Gemeinden, bei den Apostolischen Vätern und in der Alten Kirche).
- Buzy D., *Le portrait de la vieillesse*, „Revue Biblique” 41 (1932) 329-340.
- Cacciari A., *Agostino e la vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 513-539.
- Camellini I., *I Padri Cappadoci: Gregori Nazianzeno sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 370-386.
- Campbell R.A., *The Elders. Seniority within earliest Christianity*, Edinburgh 1994.
- Castagna L., *Vecchiaia e morte del mondo in Lucrezio, Seneca e S. Cipriano*, w: *Seneca e cristiani. Atti del convegno* (Milano, 12-14 X 1999), Milano 2000, 239-263.
- Cuesta J., *La antropología y la medicina pastoral de San Gregorio de Nisa*, Madrid 1946.
- Czyżewski B., *Starość w nauczaniu Bazylego Wielkiego*, VoxP 31 (2011) t. 56, 339-348.
- Dal Covolo E., *I cristiani dei primi secoli e la medicina, l'assistenza e la cura dei malati*, „Studi sull'Oriente Cristiano” 11 (2007) 31-40.

- D'Irsay St., *Christian medicine and science in the third century*, „Journal of Religion” 10 (1929) 514-544.
- Dawe V., *The attitude of the ancient Church toward sickness and healing*, Boston 1955.
- Doenni G., *Der alte Mensch in der Antike. Ein Vergleich zwischen christlichen und paganer Welt anhand der Aussagen von Hieronymus, Augustinus, Ambrosius und Cicero*, Bamberg 1996.
- Dörnemann M., *Krankheit und Heilung in der Theologie der frühen Kirchenväter*, Tübingen 2003.
- Dotti G., *Die Rolle der Alten. Das Zeugnis des ägyptischen Mönchtums*, ErA 86 (2010) 210-213.
- Drączkowski F., *Obowiązki i przywileje ludzi starszych według Klemensa Aleksandryjskiego*, VoxP 31 (2011) t. 56, 281-288.
- Eckmann A., *Obraz ludzi starszych w pismach świętego Augustyna*, VoxP 31 (2011) t. 56, 313-319.
- Evrard E., *L'ancienneté chez les Sedulius Scottus et chez Raoul de Saint Trond*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 425-439.
- Eyben E., *Old age in Greco-Roman antiquity and early Christianity. An annotated select bibliography*, w: *Old age in Greek and Latin literature*, ed. Th.M. Falkner – J. de Luce, Albany NY 1989, 230-250.
- Ferngren G.B., *The organisation of the care of the sick in early Christianity*, w: *Actes/ Proceedings of the XXX International Congress of the history of Medicine*, ed. H. Schadewaldt – K.H. Leven, Düsseldorf 1988, 192-198.
- Ferngren G.B., *Medicine and health care in early Christianity*, Baltimore 2009.
- Ferngren G.B. – Amundsen D.W., *Medicine and Christianity in the Roman Empire. Compatibilities and tensions*, ANRW 37, 3, Berlin – New York 1996, 2957-2980.
- Fraïsse A., *De l'ancienneté comme preuve de verité chez les premiers Pères fe l'Église*, w: *L'ancienneté chez les anciens*, II, Montpellier 2003, 411-423.
- Frend W.H.C., *The seniores laici and the origins of the Church in North Africa*, JTS 12 (1961) 280-184.
- Gacia T., *Starość – ostoją wiary w świetle Akt Męczeńskich (sylwetki męczenników – starców)*, VoxP 31 (2011) t. 56, 271-280.
- Gaudemet J., *Parents et enfants dans la doctrine patristique et la legislation conciliaire du Bas Empire*, „Études Classiques” 27 (1959) 223-229.
- Giacomini P., *La caratterizzazione della vecchiaia nei documenti epigrafici*, „Rivista Storica dell' Antichità” 22-23 (1992-1993) 161-177.
- Giannarelli E., *La vecchiaia nel monachesimo antico*, w: *Senectus. La vecchiaia nell' antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 747-786.
- Gnilka Ch., *Aetas spiritalis. Die Überwindung der natürlichen Altersstufen als Ideal Frühchristlichen Lebens*, Bonn 1972.
- Gnilka Ch., *Das puer-senex Ideal und die Kirchenbauten zu Nola*, Münster 1995, spec. 175-184.
- Gnilka Ch., *Kalogeros. Die Idee des „guten Alters” bei den Christen*, JACH 23 (1980) 5-21.
- Gnilka Ch., *Neues Alter; neues Leben. Eine antike Weisheit und ihre christliche Nutzung*, JACH 20 (1977) 5-38.
- Greer R.A., *Special gift and special burden. Views of the old age in the early Church*,

- w: *Growing old in Christ*, ed. S. Hauerwas – C.B. Stoneking – K.G. Meador – D. Cloutier, Grand Rapids – Cambridge 2003, 19-37.
- Griffin J.J., *St Augustine on the longevity of the antediluvians*, „Journal of Gerontology” 2 (1947) 137-147.
- Hamblenne P., *La longévité de Jerome. Prosper avait-il raison?*, „Latomus” 28 (1969) 1081-1119.
- Harvey A.E., *Elders*, JTS 25 (1974) 318-332.
- Heyne T., *Were second-century Christians 'preoccupied' with physical healing and the Asclepian cult?*, StPatr 44 (2010) 63-70.
- Hofmeister A., *Puer, iuvenis, senex. Zum Verständnis der mittelalterlichen Altersbezeichnungen*, w: *Papsttum und Kaisertum. Forschungen zur politischen Geschichte und Geisteskultur des Mittelalters. Paul Kehr zum 65. Geburtstag dargebracht*, hrsg. A. Brackmann, München 1926, 287-316.
- Iarchet J.C., *Thérapeutique des maladies mentales. L'expérience de l'Orient Chrétien des premiers siècles*, Paris 1992.
- Kaveny C.M., *The order of widows: what the early Church can teach us about older women and health care*, „Christian Bioethics” 11 (2005) 11-34.
- Kelsey M., *Healing and Christianity*, Minneapolis 2005³.
- Kołosowski T., *Autobiograficzna refleksja Prudencjusza nad własnym życiem u progu starości*, VoxP 31 (2011) t. 56, 321-326.
- Kołosowski T., *Miejsce ludzi starszych w procesie wychowania młodzieży według Jana Chryzostoma*, VoxP 29 (2009) t. 53-54, 271-280.
- Krynicka T., *„Maturam frugem flore manente ferens”: pochwała starości w poezjach Auzoniusza*, VoxP 31 (2011) t. 56, 169-182.
- Lamirande E., *Les ages de l'homme d'après Saint Ambroise de Milan (397)*, „Cahiers des Etudes Anciennes” 14 (1982) 227-233.
- Lamirande E., *Les ages de l'homme et âges spirituels selon Saint Ambroise. Le commentaire du Psaume 36*, „Science et Esprit” 35 (1983) 211-222.
- Laporte J., *Elderly in the life and the thought of the early Church*, w: *Ministry with the aging*, ed. W.M. Clements, San Francisco 1981, 37-55.
- Leroy-Milinghen A., *The ages de la vie dans un passage de l'Histoire Philothée de Théodoret de Cyr*, w: *Überlieferungs-Untersuchungen*, hrsg. J. Dumm – J. Irmischer – K. Treu, Berlin 1981, 385-387.
- Linn H.W., *Persius, Juvenal and St. Jerome on old age*, „The Classical Bulletin” 10 (1933-1934) 49-50.
- Lorenz B., *Zur Seefahrt des Lebens in den Gedichten des Gregor von Nazianz*, VetCh 33 (1979) 234-241.
- Luneau A., *L'histoire du salut chez Pères de l'Église*, Paris 1965, 284-407 (La doctrine des âges du monde).
- Mambeck M., *Puer et puella bei Ambrosius von Mailand. Zur altchristlichen Vorgeschichte eines literarischen Topos*, „Römische Forschungen” 84 (1972) 297-313.
- Matthei M., *„Seniores venerare, iuniores diligere”. Conflicto y reconciliación de generaciones en el monacato antiguo*, „Cuadernos Monasticos” 9 (1974) 447-480.
- Matthei M. – Contreras E., *„Seniores venerare, iuniores diligere”*, CCist 39 (1977) 31-68.
- Mattioli U., *Assistenza e cura dei malati nell'antichità cristiana*, w: *Cultura*

- e promozione umana. Cura del corpo e dello spirito nell'antichità* (II Convegno Internazionale, Troina, 29 X – 1 XI 1997), Troina 1998, 245-278.
- Mattioli U., *Cura e promozione degli anziani nel cristianesimo primitivo*, w: *Cultura e promozione umana. Fondamenti e itinerari*, ed. E. dal Covolo – I. Giannetto, Troina 1996, 95-105.
- Mattioli U., *Giovanni Crisostomo sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 429-448.
- Mattioli U., *Gli Atti dei martiri sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 541-562.
- Mattioli U., *Vecchi e vecchiaia in Giovanni Crisostomo*, w: *Cultura e promozione umana. La cura del cuerpo e dello spirito dei primi secoli cristiani al Medioevo: contributi e attualizzazioni ulteriori* (Atti del III Convegno, Troina, 29 X – 1 XI 1999), ed. E. dal Covolo – I. Giannetto, Troina 2000, 299-314.
- Mazzini I., *La letteratura cristiana antica e la medicina*, I: *Saggio di indagine su „Realien” e linguaggio medici nella letteratura cristiana*, „Les Etudes Classiques” 70 (2002) 353-372; 71 (2003) 241-261.
- Nanni B., *Aurelio Prudenzi Clemente sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 599-636.
- Nanni B., *Paolino di Nola sulla vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 563-598.
- Naumowicz J., *Okresy życia ludzkiego według Ojców Kościoła*, VoxP 31 (2011) t. 56, 249-259.
- Neri V., *Il tema della senectus nella storiografia pagana e cristiana della tarda antichità (da Costantino a Gregorio Magno)*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 637-680.
- Neureiter L., *Health and healing as recurrent topics in John Chrysostom's correspondence with Olympia*, StPatr 47 (2010) 267-272.
- Ościłowski K., *Rola starszych w wybranych starożytnych regulach monastycznych*, VoxP 31 (2011) t. 56, 437-446.
- Ożóg M., *Starość w listach św. Hieronima*, VoxP 31 (2011) t. 56, 327-338.
- Porterfield A., *Healing in the history of Christianity*, Tallahassee Fl. 2005.
- Przyszychowska M., *Grzegorz z Nysy: czy Bóg stworzył starość?*, VoxP 31 (2011) t. 56, 83-392.
- Pujiula M., *Körper und christliche Lebensweise. Clemens von Alexandria und sein Paidagogos*, Berlin – New York 2008.
- Retief L.P. – Cilliers L., *St. Augustine and medical science*, „Acta Patristica et Byzantina” 21 (2010) 94-101.
- Retief L.P. – Cilliers L., *The influence of Christianity on Greco-Roman medicine up to the Renaissance*, „Akroterion” 46 (2001) 61-73.
- Roda S., *Messaggi di vita nelle pietre di morte: la funzione dell'epigrafia sepolcrale romana tra paganesimo e cristianesimo*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 787-806.
- Shaw D.B., *The Elders of Christian Africa*, „Cahiers des Etudes Anciennes” 14 (1982) 207-226.
- Simonetti M., *Presbiteri e vescovi nella Chiesa del I e II secolo*, VetCh 33 (1996) 115-132.
- Sizoo A., *Augustinus de senectute*, w: *Ut pictura poesis. Studia latina Petro Iohanni*

- Enk septuagenario oblata*, Leiden 1955, 184-188.
- Stawoska-Jundziłł B., *Senex Christianus. Ludzie w wieku 70 lat i powyżej w świetle łacińskich inskrypcji chrześcijan z Rzymu (III-VI w.)*, w: *Grecja, Kartagina, Rzym*, red. R. Sajkowski – M. Wolny, Olsztyn 2009, 143-171.
- Szczur P., *Wady ludzi starych w ocenie Jana Chryzostoma*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 71-382.
- Szewczyk P., *Πρεσβύτεροι w czasach Ojców Apostolskich*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 261-270.
- Szram M., *Starość i starcy w aleksandryjskiej egzegezie Księgi Rodzaju. Stanowisko Orygenesisa i Dydyma Ślepego*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 289-297.
- Thurston Bowman B., *The widows. A women's ministry in the early Church*, Philadelphia Pa 1989.
- Trisoglio F., *San Girolamo e la vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 479-512.
- Trisoglio F., *Sant'Ambrogio e la vecchiaia*, w: *Senectus. La vecchiaia nell'antichità*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 2007, 449-477.
- Trücker B., *Politische und sozialgeschichtliche Studien zu den Basilius Briefen*, Diss., Bonn 1961, 67-70.
- Twardowska K., *Starość w żywotach mnichów palestyńskich Cyryla ze Scytopolis*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 417-426.
- Tyburowski K., *Senectus / senex / senior w pismach św. Grzegorza Wielkiego*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 427-436.
- Uciecha A., *Pozycja starców w literaturze Ojców Syryjskich*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 401-409.
- Vergani E., *„Senes non moriuntur, nec senescunt iuvenes”. L'anziano in alcuni testi della letteratura siriana*, w: *Senectus. La vecchiaia nel mondo classico*, ed. U. Mattioli, vol. 3: *Ebraismo e cristianesimo*, Bologna 1995, 681-704.
- Vessey D.W.T., *Prudentius, Shakespeare and the seven ages of man*, „Classical Philology” 68 (1973) 208-211.
- Westall R., *The old age of Anthony. Doubts and consequences*, „Adamantius” 15 (2009) 214-228.
- Widok N., *Refleksje o sobie samym korespondencji starego Grzegorza z Nazjanzu*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 349-370.
- Wilhelm F., *Maximianus und Boethius*, „Rheinisches Museum” 62 (1907) 601-614.
- Wysocki M., *Ambroży o starości w swoich listach*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 299-311.
- Zocca E., *La „senectus mundi”. Significato, fonti e fortuna di un tema Ciprianeo*, „Augustinianum” 35 (1995) 641-677 = *Studi sul cristianesimo antico e moderno in onore di Maria Grazia Mara*, Roma 1995.
- Żelazny J.W., *Starość w starożytnej literaturze ormiańskiej*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 411-416.
- Żurek A., *Starość – sędziwość – dojrzałość. „Senex” i „senectus” w literaturze galij-skiej V-VI wieku*, *VoxP* 31 (2011) t. 56, 393-400.